

FÖRETAGAROMBUDSMANNEN

Stiftelsen Den Nya Valfärden
Danderydsgatan 10
Box 5625
114 86 Stockholm

PROMEMORIA

Datum 2005-12-21
Ärende FO 2005-010
PM nr 2 (slutlig bedömning)
Utredare Mårten Hyltner

Utredning avseende Stockholms stads höjning av hyran för Bondens egen Marknad

Bakgrund

Bondens egen Marknad är ett återkommande evenemang som i Stockholm äger rum dels i Tessinparken på Östermalm, dels på Katarina bangata på Södermalm. Utmärkande för Bondens egen Marknad är att lantbrukaren själv skall ha odlat, fött upp eller förädlat det som säljs på marknaden och att de gårdar som är med skall ligga inom 250 km radie från marknadsplatsen.¹

Bondens egen Marknad är ett uppskattat inslag i gatubilden då den ger stadens innevånare en möjlighet att komma i kontakt med lantbrukare och se och smaka på det han eller hon själv har odlat, fött upp och förädlat. Att lantbrukare åker in med sina varor till Stockholm och säljer dem är dessutom en form av handel som pågått sedan urminnes tider. Eftersom avstånden mellan lantbrukaren och Stockholm är högst 250 km kan lantbrukarna räknas som närproducenter.

Under 2004 beslutade kommunfullmäktige om ett reviderat avgiftssystem för upplåtelse av offentlig plats. Vid införandet av det reviderade avgiftssystemet förefaller kommunfullmäktige inte ha avsett göra någon större förändring av avgiftsnivåerna utan endast att införa ett nytt system för beräkning av avgifterna.²

I en skrivelse den 23 mars 2005 uppmärksammades kommunstyrelsen på att de nya avgifterna har slagit mycket hårt samt exempel på detta. I city har korvförsäljare som tidigare hade en avgift om 16 000 kr/år fått en avgift på upp till 50 000 kr/år. Bondens egen Marknad på Södermalm har tidigare betalat 20 000 kr/år men skulle få en höjning till 240 000 kr/år och på Norr Mälarstrand finns café- och kioskägare som tidigare betalat runt 100 000 kr/år och nu får betala nästan 300 000 kr/år.³ Vid kommunstyrelsens sammanträde den 6 april 2004 beslutades att skrivelsen skulle överlämnas till berörd rotel för beredning.⁴

¹ <http://www.bondensegen.com/InfoMajor.htm>, den 30 september 2005

² Se exempelvis Kommunstyrelsens utlåtande 2004:RIII (Dnr 109-1434/2004), *Revidering av avgifter för upplåtelse av offentlig plats*

³ Nya upplåtelseavgifter på offentlig plats, Sten Nordin (m): Dnr 305-1494/2005

⁴ <http://www.insyn.stockholm.se/KS/insynContent.asp?id=5&page=record&nodeid=27297>

Även Katarina-Sofia stadsdelsnämnd har uppmärksammat det problem de reviderade avgifterna innebär för Bondens egen Marknad. Enligt stadsdelsnämnden är Bondens egen Marknad av flera skäl en attraktiv och önskvärd verksamhet i stadsdelsområdet. Enligt stadsdelsförvaltningens bedömning kan Bondens egen Marknad inte anses uppfylla avgiftsnormens kriterier för evenemang med lokal anknytning men förvaltningen anser att denna avgiftsnivå i sig inte skulle vara oskälig för Bondens egen Marknad. För att undvika de negativa effekterna av en plötslig kraftig höjning anser förvaltningen att avgiften istället bör trappas upp gradvis under de närmaste åren. I anledning av förvaltningens överväganden hemställde stadsdelsnämnden att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige ger stadsdelsnämnden tillstånd att avvika från den fastställda taxan för upplåtelse av offentlig plats.⁵

Till skillnad från Katarina-Sofia stadsdelsnämnd bedömer Östermalms stadsdelsnämnd Bondens egen Marknad som ett evenemang med lokal anknytning och kommersiella inslag. Med ledning av detta avser stadsdelsnämnden att höja avgiften från 20 000 kr/år till 76 000 kr/år. Någon trappvis ökning är inte aktuell.

Beredd tillfälle att yttra sig över förevarande utredning har Stockholms stad till Företagarombudsmannen översänt kommunstyrelsens beslut vid sammanträde den 23 november 2005 (§10). Av beslutet framgår bland annat följande. Kommunstyrelsen anser att Katarina-Sofia stadsdelsnämnds önskemål om att anpassa avgiftsnivån för Bondens egen Marknad kan tillgodoses genom att marknaden betraktas som lokalt evenemang samt att det är lämpligt att vid kommande revidering av avgifterna för upplåtelser definiera vad som är att avse med begreppet "lokalt evenemang". Vidare skall det lämnas tolkningsföreskrifter till stadsdelsförvaltningarna för att ge vägledning i avgiftssättningen så att taxan inte ger oskälig avgiftsnivå för vissa typer av ärenden.

Gällande reglering

I 1 § lagen (1957:259) om rätt för kommun att ta ut avgift för vissa upplåtelser av offentlig plats m.m. anges bland annat att om tillstånd enligt 3 kap. 1 § ordningslagen (1993:1617) har lämnats i fråga om sådan offentlig plats som står under kommunens förvaltning, får kommunen ta ut ersättning för användningen. Rätt att ta ut ersättning

⁵ Katarin-Sofia stadsdelsnämnd i Stockholms stads beslut den 31 mars 2005, http://www.katsof.stockholm.se/sdn13/protokoll/_protokoll2005_/431mars/office2k/office2k.htm

föreligger också i fråga om användning, som avser salutorg eller liknande plats som kommunen har upplåtit till allmän försäljningsplats.

Ersättning utgår i form av en avgift med belopp, som kan anses skäligt med hänsyn till ändamålet med upplåtelsen, nyttjarens fördel av denna, kommunens kostnader med anledning av upplåtelsen och övriga omständigheter.

Grunder för beräkning av avgiften beslutas av kommunfullmäktige.

Kommunfullmäktige i Stockholms stad beslutade den 7 juni 2004 att anta Kfs 2004:20, *Avgifter för upplåtelse av offentlig plats*.⁶ Av bestämmelserna framgår bland annat att avgifterna skall tillämpas strikt för samtliga oavsett vem eller i vilken organisationsform tillståndshavaren är. Detta för att upprätthålla likabehandling och konkurrensneutralitet. Om upplåtelsen innebär att en gatuavstängning måste göras eller att större delen av en park stängs av, dubbleras avgiften. I övergångsbestämmelser till Kfs 2004:20 anges att om övergången till det nya avgiftssystemet innebär att avgiften för en specifik kiosk sänks, ändras avgiften i ett steg från och med det datum den nya avgiftssänkningen börjar tillämpas. Om däremot det nya avgiftssystemet innebär att avgiften för en specifik kiosk höjs, tillämpas den nya avgiften först i samband med att ett tillstånd skall förnyas. I samband med detta får trappvisa höjningar användas. Beträffande evenemang gäller, enligt den reviderade taxan, att avgift skall erläggas med 5 410 kr för ett evenemang i innerstaden och med en omfattning om maximalt fyra dagar om evenemanget har lokal anknytning och kommersiella inslag. Avgiften för ett motsvarande evenemang utan kommersiella inslag är 500 kr. För evenemang utan lokal anknytning gäller särskilda beräkningsgrunder. Generellt blir avgiften för dessa högre än för evenemang med lokal anknytning. För reklamevent gäller dubbel taxa.

Företagarombudsmannens bedömning

Företagarombudsmannen tar i förevarande yttrande inte ställning till avgiftsnivåerna i sig i Stockholms stads reviderade avgiftssystem.

Enligt 1 § lagen (1957:259) om rätt för kommun att ta ut avgift för vissa upplåtelser av offentlig plats m.m. får avgift för upplåtelse av offentlig plats tas ut med belopp, som kan anses skäligt med hänsyn till ändamålet med upplåtelsen, nyttjarens fördel av denna, kommunens kostnader med anledning av upplåtelsen och övriga omständigheter.

⁶ http://www.stockholm.se/files/94900-94999/file_94932.pdf

Med Stockholms stads nuvarande system för beräkningen av avgifter för upplåtelse av offentlig plats för evenemang med lokal anknytning får ett litet evenemang som pågår under en halv dag betala lika mycket som ett stort evenemang som pågår i fyra dagar, i alla fall så länge någon gata eller större del av en park inte behöver stängas av. Enligt Företagarombudsmannens mening kan det inte anses skäligt att avgiften är densamma för en upplåtelse av mark under några timmar på en gata på Södermalm som den är för fyra dagars upplåtelse av mark i Kungsträdgården. Det kan därmed ifrågasättas om det reviderade avgiftssystemet lever upp till de krav lagstiftaren ställer på kommunal avgiftsättning för upplåtelse av offentlig plats.

En viktig del av ett bra företagarklimat är förutsebarhet och möjlighet till ekonomisk planering. Mot den bakgrunden borde den möjlighet till en trappvis ökning av avgiften som övergångsbestämmelserna medger för kiosker omfatta även övriga upplåtelser. Det finns annars risk att företagare slås ut, inte bara på grund av den nya avgiftsnivån i sig utan även på grund av den plötslighet med vilken den tillämpas. Inte många verksamheter kan bära en plötslig 350 procentig ökning av kostnaderna, vilket i princip är fallet för Bondens egen Marknad på Östermalm.

Sammanfattningsvis anser Företagarombudsmannen att Stockholms stads regler för avgiftsättning av upplåtelse av offentlig plats utgör en brist i Stockholms företagarklimat.

Företagarombudsmannen verkar, på initiativ av Stiftelsen Den Nya Valfärden, för ett bättre företagarklimat i Sverige. Arbetet sker genom utredning och publicering av konkreta exempel på brister i företagarklimatet. Företagarombudsmannen har en styrelse bestående av företagare, ekonomer och publicister som på ideell basis leder verksamheten. I bedömningen av förevarande fall deltog Tommy Adamsson, Patrik Engellau, Lars I W Jansson, Monica Werenfels-Röttorp, Nils-Eric Sandberg och Edward Waller.